

Glücklich, Julius

O zástavách a výplatách dědin dědičných i zápisných

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 388-396

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126583>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

O zástavách a výplatách děd'n dědičných i zápisných^a.

Q I*.

Jestliže jest kdo anebo že by kdo svůj statek potomně deskami zastavil anebo na odkoupení komu zapsal a vajplatu by sobě pozustavil, tehdy přišel-li by čas té vajplaty anebo řekl by ten první peníze vzíti, nežli by rok k vajplatě přišel, a nechtěl-li by potom summy vzíti a statku postoupiti a zápisu propustiti, tehdy ten, kdož jest zastavil, má peníze u desk položití zouplna všeckny a od úředníkuov list vzíti, aby byl ten obeslán, kdož statek drží aby summu svou přijal. A neučinil-li by toho po tom obeslání, tehdy ten, kdož vyplatiti chce, má peněz u desk nechati a má list obranní od úřadu desk zemských vzíti a tím listem obranním má v ten statek úřadem nejvyššího purkrabě prazského uveden býti. Než jestliže by ten důchoduov z těch lidí jemu podlé zn ní zástavy, což by bylo duochoduov toho polouletí. Při vajplatě příslé nebyl vš ch vybral, že ten, kdož vyplacuje a listem obranním by se uvázal, má jemu těch důchoduov na svých lid ch, kteréz jest v zástavě dral, hned dopomoci anebo sám dáti, a to konečně od uvázání listem obranním ve čtyřech nedělích poříd zběhlých. A ten ka.dý, kdož by bez obranního listu tak statku postoupiti nechtěl a nej ostoupil, má tomu, kdoz by jej listem obranním z toho vyvesti musil, všechny škody, náklady a outraty skrze to vzaté a proto vynaložené, což by jich před úředníky prazkými pokázal a provedl, zase navrátiti od puovodu ve dvou nedelích pořád zběhlých.

^a *Nes .čněn.*

a V. Budovcem po straně v B: 48.

Q II*.

Jestliže by kdo zastavil dědiny své anebo zboží dluhem, an mu na to někdo spravedliv půjčil bez fortele deskami a potom by někdo jiný pro dluh pohá řel toho, kdoz jest zastavil, tehdy ten, kdo jest na tom při obdr. al p takový dluh anebo právo ustíl, bu' e moci na to dědictví přece pr vo vésti, a by m l listy vzíti na odhádání, a první, nežli by listy vzal, má tu summu neb dluh

deskami zapsaný u desk položití a jej ssouti a zplatiti, a polože listem jej od úřadu obeslati, aby peníze své bral. A hned také má listy na odhádaní vzíti. A když se jemu odhádá^a, má jeho v skutečné drzení pustiti těch dědin. Pakli by peněz vzíti nechtěl a toho zboží postoupiti, tehdy toho, kdož peníze u desk položil (chtě vypla^titi), mají obranním listem od úřadu v to zboží uvesti a tento peníze své u desk vezmi, kdož zástavu má a zápis ten jemu ve dsky vlož s zprávou, což by sám zavadil.

* *N: změněn.*

* *U rukou a po straně: Zřízení zemské F. 31.*

Q III*.

Téz^a při zástavách věnních má se zachovati každý a ten, kdož zástavu má, nemá odporu proti tomu vedení klásti, než když by jemu u desk summa položena byla a byl od úřadu obeslán, aby summu vzal bez pŕhonu. Pakli by na to nic nepuojčil ten, kdož by tak z dluhu poháněl, a to naň provedeno bylo, že takové neupřímnosti pomáhá, chtě tudy tomu, kdož jest dědiny své zastavil, z dluhuov pomoci, že takový má na hrdle trestán býti.

* *Nezměněn.*

* *U rukou a po straně: Zřízení zemské O 32.*

Q III*.

Jestliže by kdo dědiny své zastavil dluhem, dskami neb listy a výplatu sobě pozůstavil, jestliže by v zápisu stálo „kdyby půl léta dal napřed věděti listem od úřadu desk zemských, aby vyplatil,“ ta se vejplata nebo zástava nemuož promlčeti. Než dal-li by puol léta napřed věděti a po tom dáni že by nevyplatil do tří let a osmnácti nedělí, již se po tom dáni ta vejplata promlčí.

Než jestliže by zápis zástavy svědčil „když by koli chtěl, aby to vyplatiti mohl,“ ta vajplata se nikdy nepromlčí.

Pakli by v vajplatním^a zápisu nebo listu stálo „do jmenovitého času že to má vyplatiti“, jestliže by od toho času jmenovitého dal letům (nahore dotčeným) projíti, ta se vajplata také promlčí. A bylo-li by v zápisu nebo v listu zástavním „jestliže by do jmenovitého času

nevyplatil toho statku“ a dal by tomu času projíti a nevyplatil by v tom toho statku (jakž zápis zní), potom dále k té vajplatě žádného práva nemá.

* *Nezměněn.*

• *A rukou a po straně: Zřízení zemské O 24, 44.*

Q V*.

Kdož by jakou zástavu držel a ten, kdož by zastavil, měl by vuoli vyplatiti, neuchoval-li by Bůh jeho, kdož zapisuje, tehdy k té vajplatě dědicové jeho anebo nápadníci právo míti mají, jako on sám. Bude-li ten, kdož zástavu drží, komu chtíti to své právo prodati anebo komu zapsati, to bude moci učiniti. Pakli by toho práva žádnému nezapsal ani prodal a umřel by v tom, tehdy nápadníci kdož po něm budou, k tomu zápisu budou míti právo.

* *Nezměněn.*

Q VI.

Co se vajplat zboží zápisných i duchovních dotýče, buď na království neb duchovenství, o tom takto zůstáno a konečně na sněmu obecním ode všech zavříno tak, totižto: Kdož by kolivěk na které zboží vajplatu od krále J. Mt. měl, že ten má držitele téhož zboží listem od úřadu menšího ke dni úternímu při každých Suchých dnech a svatém Jeronýmu (když soud zemský drží se) obeslati. A ten každý, jsa listem obeslán od úřadu, má na plném soudu před pány s svými listy a spravedlnostmi, kteréž na to zboží má, státi a rozsudek o to panský trpěti bez odporosti, a ten, kdož by takovou vajplatu na druhém míti chtěl, má napřed vajplatu svou ukázati. A potom teprv ten, kdož statek drží, má také spravedlnost svou, kterouž by na to měl, před pány ukázati. Pakli by nestál ten, kdož by listem od úřadu byl obeslán, aby svou summu vzal, ničímž se nezastíraje žádnými životy. Pakli by ten, kdož list od úřadu vzal a druhého obeslal, před pány žádné vajplaty sobě příslušející neukázal, tehdy má straně druhé škody (což by pro takovou jízdu do Prahy jeda vzal na schválení úředníkuov menších) dáti. Než jestliže by král J. Mt. neb který konvent aneb které duchovní osoby obeslaly které držitele zboží, k tomu ducho-

venství příslušející, a bylo-li by to rozeznáno, že ty osoby duchovní vajplaty by neobdržely, tehdy proto ty osoby duchovní nebudou straně^a. druhé škodami povinni a úředníci menší každému listy takové vydávati mají, a ty listy pořád znamenati tak a vedlé toho, jakž kdo listu prvé od nich požádá, aby tak lidé k slyšení přicházeli, kdož prvé list vezme a obešle, aby prvé slyšán byl. Než jestliže by J. Mt. král. (nynější neb budoucí) v zemi byl, tehdy a ty vajplaty před J. Mtí. král., nynějším i budoucími králi českými souzeno býti má. Než toto jest při tom znamenitě vymíněno^b, že všickni duchovní stavové každého mají zachovati podlé zápisuov a majestátuov jednoho každého, ješto je mají buď od císařův i od králův i krále J. Mtí., pána našeho aneb napotom od budoucích králuov českých míti budou, každý zuostaň při tom, pokudž zápis jeho od Jich Mtí. ukazuje aneb na potom ukazovati od budoucích králuov českých budou, buď na životy neb na summy, každý podlé znění svého zápisu zůstati má¹. A tato věc státi má do J. Mtí. král. vuole a dalšího rozkázání, poněvadž to soud a věc J. Mtí. jest, kdež J. Mt. rozkáže, tu má držán býti. A protož toto zřízení, o výplatách svrchu psané a prvé učiněné, má mocně a stále od každého zachováno a držáno býti. Než jakož jest králuom českým J. Mtem. výmínka a moc pozůstavena, poněvadž to soud a věc J. Mtí. král. jest, kdež J. Mt. rozkáže, tu má držán býti. A protož na touž vajmínku téhož zřízení obecního J. Mt. král. z moci své královské takto o tom řediti a ustanoviti ráčí, aby lidé spěšnější k svým spravedlnostem (co se takových vajplat dotýče mimo předešlý způsob) přicházeti mohli: kdož by kolivěk z napřed psaných vajplat obeslati koho chtěl před soud zemský aneb před soud komorní aneb před J. Mt. král., ráčil-li by býti v zemi, že to bude moci učiniti. A takové obeslání má vzato býti a tomu dodáno, kohož by z té vajplaty viniti chtěl, čtyři neděle od téhož soudu, před kterýmž by obeslání vzíti chtěl, prvé než by ten soud přišel.

^a *Ř rukou a po straně*: Ta svoboda jest přetržena, nýbrž mají také škody, kdyby právi nezůstali, platiti. Sněm 1610 folio 44. *Viz zde C XXXIX nový.*

^b *Ř rukou a po straně*: A' 11, K 20, 22, folio 10 (má býti asi F 10 a běž o stěs. zems. 1564).

¹ *Až potud stěs. zems. z r. 1500 (vyd. Palacký) č. 466, str. 221--223.*

Q VII*.

Jestliže by pak král J. Mt. koho obeslati ráčil z jakéhokoli věk statku zástavného, buď na království aneb na duchovenství, to J. Mt. král. bude moci učiniti, buď před soud zemský aneb komorní aneb před rady své, když by J. Mt. v zemi býti ráčil, kteříž by k napřed psaným souduom přísahu učinili. A též má takové obe-slání čtyři neděle napřed tomu, kohož by obeslati ráčil, dodáno býti, než by ten soud přišel. Než takové J. Mti. král. obe-slání nemá v žádný pořádek zapsáno býti a té při má se konečně (kohož by J. Mt. král. obeslati ráčil, tím soudem, od kteréhož to obe-slání vyšlo) rozsudkem konec státi dříve, nežli by se ten soud vzdal. Než jestliže by páni soudce na témž soudu poznali toho hodnou příčinu, tehdy budou moci té pře do druhého soudu odložiti a při témž druhém soudu mají hned té při konec učiniti, žádných od-tahuov dalších tomu nečiníc. Však proto též tato věc státi má do J. Mti. vůle a dalšího rozkázání, poněvadž to soud a věc J. Mti. jest; kdež J. Mt. rozkáže v království českém při těch svrchu psaných soudích, tu má držán býti. A komuž by koli J. Mt. král. jakou vajplatu majestátem svým dáti ráčil, ten každý z té vajplaty sám podlé téhož obdarování a majestátu jménem svým (ne prokurátor J. Mti. král.) aby obslal tak, jakž o tom sněmem obecním léta tisícého pětistého čtyřicátého třetího v pondělí před svatým Filipem a Jakubem ode všech tří stavův království českého zavříno a svoleno jest¹, a to proto, jestliže by kdo své spravedlnosti nepokázal a ne-provedl, aby ten nebo ti, kohož by se dotýkalo, věděl, na kom svých škod dobývati. A kdož by koli jakou výplatu soudem jeden na druhém obdržel darmo anebo v summě aneb stáným právem trefilo-li by se to před soudem komorním obdržení, ten aby vzal relací od téhož soudu ke dskám zemským. A po té relací od starosty komor-ničího tomu držiteli těch dědin vysouzených aby po komorníku úmluva dána byla. A po té úmluvě po dvou nedělích zvod aby vzal. A po témž zvodu nebyl-li by v držení vpuštěn těch dědin, tehdy listem obranním v to aby uveden byl. Však prvé nežli by jemu list obranní vydán byl, má ten, kdo jest ty dědiny vysoudil u deak zemských, na touž vejplatu zuplna peníze položiti. A byl-li by jaký odpor mezi stranami o minci a na jaký groš mělo by vyplaco-

váno býti, na český-li neb míšenský, to má ten soud (při kterémž se nález stal) o tu vajplatu rozváziti podlé předešlého pořádku.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz Sněmy české 1, str. 566 (sněm r. 1543 — 30./4.):* Item statky zápisné, kteréž J. M. kr. k vajplatám dávati ráčí, kteříž by koli na to obdarování a majestáty měli, ten každý aby jménem svým z takové vajplaty obsíelal aneb poháněl a ne prokurator J. M. jmenem, a to proto, jestliže by kdo své spravedlnosti nepokázal a neprovedl, aby ten nebo ti, kohož by se dotýkalo, na kom věděl škod svých dobývati.

Q VIII*.

Co se placení dluhuov na zlaté dotýče, kdož by koli jeden druhému dlužen byl zlaté buď uherské nebo rajnské, ješto by v tom dluhu nestála tato vajmínka, „že ho nemá jinou mincí odbývati žádnou než zlatými uherskými nebo rajnskými“, že každý dluhu toho, kterýž by na zlaté svědčil, bude moci odbyti za zlaté groši, penězi nebo halěři českými. A na tom každý má přestati a za zlaté groše nebo peníze přijíti za každý zlatý uherský puol kopy grošuov českých polože a za rajnský puol dvamecítma groše českého.

Než kdož by komu zlaté dlužen byl a v tom dluhu ta vajmínka byla by položena, že nemá žádnou jinou mincí odbýván býti, ten žádný není povinen za zlaté grošuov ani peněz bráti, než zlatými podlé té domínky a ne jinou mincí odbýván býti.

* *Nezměněn.*

Q IX*.

Vladislav, z Boží milosti český král etc., po Janovi z Roupova, najvyšším písaři desk zemských a hofmistru dvoru královského po svém poslu ráčil rozkázati ve dsky pamatné zapsati: Co se dotýče měnění zlatého uherského, totižto kterého léta zlatí měnění byli po kolika groších, a to podlé registr kupeckých jest počítáno tak totižto:

Léta tisícého čtyřístého šedesátého zlatý uherský platil po čtyřicíti dvou groších českých.

Léta tisícého čtyřístého padesátého devátého měnění byl uherský zlatý po čtyřicíti dvou groších českých.

Léta tisícého čtyřístého šedesátého druhého platil zlatý uherský po čtyřicíti dvou groších českých.

Léta tisícého čtyřístého šedesátého druhého a šedesátého třetího platil zlatý uherský po čtyřiceti osmi groších českých;

Léta tisícého čtyřístého šedesátého čtvrtého platil zlatý uherský po čtyřiceti osmi groších českých.

Léta tisícého čtyřístého šedesátého prvního platil zlatý uherský po třiceti čtyřech groších českých.

Léta tisícého čtyřístého šedesátého pátého zlatý uherský měněn byl po čtyřiceti puol sedmu groši českém.

Léta tisícého čtyřístého šedesátého zlatý uherský měněn byl po čtyřiceti groších českých¹.

A tomuto zřízení má se tak rozuměti: jestli by která se vajplata našla na placení zlatých, ješto by toho kterého léta dátum bylo: byla-li by ta vajmínka, aby jinou mincí odbýváno nebylo než zlatými, aby se věděli při takových vajplatách jak zpravití.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz též článěk s jistými změnami a doplňky v zřízení zemském království českého r. 1500 (vydal Frant. Palacký) str. 147/8 č. 294, podle čehož je zápis tento z r. 1489.*

Q X*.

Kterí by koli zápisové a listové byli, ješto by tak zněli na peníze obecně berné a dátum těch listuov že by bylo prvé, než jest groš český a peníz zaražen: jestli před zaražením groše za krále Jiřího, kteréz jest léta Božího tisícého čtyřístého šedesátého devátého v pondělí den svatého Bonifacia¹, ten každý má takový zápis zaplatiti podlé dátum listu toho a po čem ty časy zlatý šel. Než v kterém zápisu nebo listu dátum stojí po „nadepsaném létě, dni a zaražení“, ten každý na groš český placen býti má.

* *Nezměněn.*

¹ *5. června. Viz Archiv český IV, str. 437—440.*

Q XI*.

Jakož¹ jest J. Mt. král. na všeckny tři stavy království českého vzněsti a jim suplikací, (kterouž jsou J. Mti. král. probošt a všecka kapitola kostela hradu pražského podali) přečísti dáti ráčil: v kterézto suplikací J. Mti. král. poníženě prosí, aby J. Mt. král. předkem a potom stavové království českého na tomto sněmu

to zavřítí a upevniti ráčili, aby statkové, kterýchž k témuž kostelu arcibiskupství pražského nyní v držení jsou nebo ještě budou, při témž kostele zůstaveni byli tak, aby J. Mt. král. aneb budoucí králové čeští moci míti neráčili týchž statkuov od téhož kostela (nyní i na časy potomní) odcizovati. I na takovou jich poníženou žádost J. Mt. král. ráčil jest se k tomu milostivě nakloniti, k čemuž stavové také své povolení dávají na tento níže psaný způsob: prohlédaje k tomu, že týž kostel hlavní a přední v tomto království jest, v kterémž mnohá svatá těla dědicův českých i jiných odpočívají, císařové, králové, císařovny, královny, knížata česká své pohřby mají i jiní mnozí znamenití lidé od arcibiskupuov, biskupuov a jiní duchovní tolikéž z rodu stavuov tohoto království i z jiných zemí v Pánu Bohu odpočívají, tolikéž v témž kostele králové a královny voleni a korunováni bývají. A protož předkem což by těch statkův, k témuž kostelu náležitých bylo, kterýchž nyní probošt i táž kapitola v držení až do toho času jsou nebo ještě budou, při témž kostele a kapitole aby zůstaly, a J. Mt. král. i budoucí králové čeští nižádným vymyšleným způsobem od té kapitoly a probošství toho odcizovati, zapisovati, směňovati anebo v dědictví dávati moci míti neráčí. A jestliže by se z nevědomí anebo jináče co toho přitrefilo, že by J. Mt. král. anebo budoucí králové čeští buď osobám neb osobě od toho statku buď všeho aneb na díle co odprodati, zapsati, směniti, dědictvy prodati neb jakýmžkoli způsobem odciziti chtěli, to žádné moci nemá míti a nebude. Však s touto při tom znamenitou vajíčkou: cožkoli od arcibiskupství pražského aneb probošství aneb kapitoly před tímto snešením osoby neb osoba v držení jsou a jakž jest to koli od téhož arcibiskupství a kapitoly odcizeno, ty všecky osoby při svých zápisích, majestátích, tolikéž což jest komu k dědictví dáno aneb prodáno od Jich Mtí. císařuov a králuov českých slavných a svatých pamětí, i tolikéž od J. Mtí. král., nynějšího pána našeho; i tolikéž, což by J. Mt. král. aneb budoucí králové čeští na týchž statcích (kterýchž kapitola v držení není) držitelům nynějším neb budoucím vajíše summy připsati, životu přidati, aneb v dědictví uvesti: to J. Mt. král. i budoucí králové čeští v své milostivé vůli míti ráčí.

Však jestliže by které osoby z stavův s týmž proboštem a

kapitolou hradu pražského o některé statky, kterýchž by oni na ten čas v držení, na rozepři a soudu anebo na mocném přestání byli: to jedenkaždý bude moci pořádem práva sobě k místu přivesti a toto svolení nemá nic tomu na překážku býti. Neb se toto J. Mti. král. i stavuov povolení toliko na ty statky, kterýchž nyní táž kapitola a probošt v držení jsou aneb potom budou, vztahuje a tomu zřízení zemskému s strany jiných statkův duchovních, jakž jest J. Mti. král. i budoucím králuom českým v moci pozuoastaveno, na škodu býti nemá. Též také s touto vajímkou: jestliže by kdo jiný jaký statek dědičný buď dal anebo oni sami sobě jej přikoupili a na něm by se jakéžkoli závady našly, to se při zřízení zemském (o přikoupení duchovních osob statkuov) zuoastavuje a žádnému na škodu jeho spravedlnosti býti nemá.

* *Nezměněn.*

¹ *Celý tento artykul jest část usnesení sněmu držaného na hradě pražském léta 1558 v pondělí po Novém létě (3./1.). Viz Sněmy české III, str. 11—12 na konci ie věta A tento artykul do zřízení zemského má vložen býti, jež ovšem zde není. Artykul otištěn též v Borového Aktech konsistoře katolické (Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické II. díl), č. 768, str. 223—225.*

O věnu^a.

Q XII^a.

Vladislav, z Boží milosti král český etc., rozkázal ve dsky pamatné zapsati: Co se dotýče věn, která splacována bývají od dědicův, na kterých dědinách věna jsou, aby více před J. král. Mti. soudové nebývali, tak totižto, že kdož by koli chtěli která věna splacovati jakožto dědicové, aby summu věnnou dali na groše pražské české anebo na zlaté uherské nebo rajnské, jakž jsou tehdáž platili a měnění byli zlatí, když věno ve dsky kladeno bylo tak, aby splacována byla. Na to jsou poslové ke dskám od J. Mti. král. byli Vilém mladší z Ryzmberka a z Rábí, najvyšší komorník království českého, a Jan, jinak Jenec z Janovic a z Petršpurku, najvyšší purkrabě pražský, nadepsané věci vypravující, jsouce od krále J. Mti. zvláště vysláni¹.

* *Nezměněn.*

^a *Ź rukou a po straně: O svatebních cedulích. Sněm léta 1585 folio [17]. Viz zde J LIX nový.*